

Ο ΘΕΡΜΑΛΙΣΜΟΣ ΜΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Παραδεισανός Αδάμ*, Γεωλόγος - Περιβαλλοντολόγος, Καθηγητής Μ.Ε. (Μεταπτυχιακός φοιτητής στο ΔιΧηNET)

Αγγελίδης Ζήσης, Δρ. Γεωλόγος, Υπεύθυνος Κ.Π.Ε. Ελευθερίου – Κορδελιού

Βαρέλλα Ευαγγελία, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Χημείας, Α.Π.Θ.

Λέξεις κλειδιά: Θερμαλισμός, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ιαματικοί φυσικοί πόροι, Ιαματικά νερά, Λουτρά - Λουτροπόλεις, Ιαματικός τουρισμός, Εναλλακτικός τουρισμός, τοπική κοινωνία, Βιώσιμη ανάπτυξη.

Θεματική ενότητα: Έρευνα

Περίληψη: Θερμαλισμός είναι ένα σύνολο δράσεων, οργανωμένων και αλληλοσυμπληρούμενων, με κυρίαρχο στοιχείο αυτό της χρήσης των Ιαματικών Φυσικών Πόρων. Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ως εκπαιδευτική – παιδαγωγική διαδικασία με τη διεπιστημονικότητα - διαθεματικότητα που τη χαρακτηρίζει και τη συνολική μεθοδολογία της, προσεγγίζει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους λουτροτόπους, συνδέοντας τη γνώση με την εμπειρία, το βίωμα με τον προβληματισμό και τη γενικότερη ευαισθητοποίηση, για δράση και δυνατότητα συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων για την ανάδειξη και την προστασία αυτού του πολύτιμου φυσικού πλούτου (θερμαλιστικό περιβάλλον), αλλά και για τη βιώσιμη ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών. Διερευνούμε τη δυνατότητα προσέγγισης του θέματος μέσα από την Π.Ε., ανοίγοντας το σχολείο στη ζωή και στην κοινωνία, αφού στο σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα αναφέρονται ελάχιστα σχετικά με το θέμα.

Σκοπός της εργασίας: Η εξαγωγή συμπερασμάτων για την καλύτερη δυνατή προσέγγιση του θέματος μέσα από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, αλλά και τη δυνατότητα πληρέστερης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών που υλοποιούν προγράμματα Π.Ε. με θέμα τον Θερμαλισμό.

Θεωρητικά: Η χρήση των Ιαματικών νερών ως μέσο καθαρισμού αλλά και θεραπείας του ανθρώπινου σώματος ανάγεται στα πολύ παλιά χρόνια. Στον Ευρωπαϊκό χώρο οι αρχαίοι Έλληνες και οι Ρωμαίοι δημιούργησαν την πολιτιστική παράδοση της λουτροθεραπείας. Μετά από πολλές διαφοροποιήσεις, στους επόμενους αιώνες, κατέληξε στον θεραπευτικό τουρισμό, ο οποίος εντοπίζεται ως ειδικό κοινωνικό φαινόμενο από τα μέσα του 19^{ου} μέχρι τον 20^ο αιώνα.

Από τη δεκαετία του '60 αρχίζει σε όλο τον Ευρωπαϊκό χώρο η σταδιακή επαναλειτουργία των λουτροπόλεων, με τον επαναπροσδιορισμό της μορφής, της λειτουργίας και της δομής τους (οικονομικής, πολιτικής και πολιτισμικής).

Ο θεωρητικός προβληματισμός γύρω από τη λουτροθεραπεία αναδεικνύει ένα νέο είδος τουρισμού, μια νέα δραστηριότητα για τον άνθρωπο της προβληματικής πόλης, με σαφή κατεύθυνση προς έναν κοινωνικό - θεραπευτικό τουρισμό, που δεν συντελεί μόνο στην πρόληψη ή στην αντιμετώπιση ορισμένων ασθενειών, αλλά και σε ένα νέο φυσικό τρόπο σωματικής και ψυχικής ανανέωσης δυνάμεων.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα, η ανάπτυξη των Ιαματικών πηγών της Ευρώπης φάνηκε να απαιτεί ολοκληρωμένες μελέτες, που ως ένα σημείο ανέλυναν και συσχέτιζαν όλα τα στοιχεία του συστήματος της λουτροθεραπείας και της ψυχαγωγίας, ενταγμένα όμως στη λογική της τοπικής, της περιφερειακής και της εθνικής ανάπτυξης.

Σήμερα, το περιβάλλον μιας Ιαματικής πηγής συγκροτείται ως ολότητα από τα οικολογικά και κοινωνικά στοιχεία ή όπως αλλιώς θα λέγαμε, ως ένα οικοκοινωνικό σύστημα το οποίο διαχρονικά οργανώνεται και εξελίσσεται με βάση τις βιοφυσικές και κοινωνικές διαδικασίες. Αυτό το περιβάλλον που λειτουργεί ως χώρος Ιαματικού τουρισμού ονομάζεται «θερμαλιστικό περιβάλλον» κι αυτό γιατί η κύρια δραστηριότητα που ασκείται σ' αυτό είναι ο

«θερμαλισμός». Μια έννοια που αναφέρεται σε έναν χώρο όπου ο άνθρωπος ασκεί και αναπτύσσει μια σειρά από δράσεις και σχέσεις με τους Ιαματικούς φυσικούς πόρους, με σκοπό την πρόληψη, τη θεραπεία και την αναζωογόνηση και που για ορισμένη χρονική διάρκεια συνιστούν έναν ιδιαίτερο τρόπο ζωής, μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού.

Ο χώρος λοιπόν αυτός, που παραπάνω ονομάσαμε θερμαλιστικό περιβάλλον, για να λειτουργεί απρόσκοπτα πρέπει να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις, όπως: υγιές περιβάλλον, κλίμα, Ιαματικό νερό, φυσικό τοπίο κλπ. Επίσης να δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για την υιοθέτηση στάσεων και συμπεριφορών που αφορούν όχι μόνο τη σωματική και την ψυχική υγεία των επισκεπτών, αλλά επιπλέον την προστασία και τη διατήρηση του ευρύτερου περιβάλλοντος.

Η προσπάθειά μας να προσεγγίσουμε το θερμαλιστικό περιβάλλον της χώρας μας μέσα από την Π.Ε. γίνεται επειδή οι Ιαματικές πηγές:

- συνδέονται με την ιστορία και την παράδοση του τόπου μας και αποτελούν το κλειδί για την οικονομική και τη γενικότερη ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών
- ενεργοποιούν πολλές δραστηριότητες (πολιτικές, κοινωνικές, εμπορικές, διοικητικές, εκπαιδευτικές κ.ά.)
- αναδεικνύουν την ιδιαιτερότητα της φυσιογνωμίας του τοπικού υδροθερμικού περιβάλλοντος, αφού το θερμό νερό αποτελεί έναν ανανεώσιμο φυσικό πόρο, που εντάσσεται στο υδάτινο δυναμικό της περιοχής, πολύτιμο για την τοπική και την ευρύτερη ανάπτυξη
- η Π.Ε. ως εκπαιδευτική – παιδαγωγική διαδικασία με την διεπιστημονικότητα – διαθεματικότητα που την χαρακτηρίζει και τη συνολική μεθοδολογία της, προσεγγίζει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους λουτροτόπους, συνδέοντας τη γνώση με την εμπειρία, το βίωμα με τον προβληματισμό και τη γενικότερη ευαισθητοποίηση με τη δυνατότητα συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων για τοπική, περιφερειακή και εθνική ανάπτυξη.

Μέθοδος – Αποτελέσματα: Στην έρευνα με ερωτηματολόγια συμμετείχαν 110 μαθητές από ένα Δημοτικό σχολείο, δύο Γυμνάσια και δύο Λύκεια. Όλοι είχαν υλοποιήσει πρόγραμμα Π.Ε. για τον Θερμαλισμό το σχολικό έτος 2003 – 04.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις, οι περισσότεροι μαθητές άκουσαν – έμαθαν πρώτη φορά για τα Ιαματικά νερά και τις Λουτροπόλεις στο σχολείο τους και ακολουθεί το στενό οικογενειακό περιβάλλον (γονείς, παππούς - γιαγιά). Με αφορμή το συγκεκριμένο πρόγραμμα είχαν την ευκαιρία να επισκεφθούν κάποια περιοχή με Ιαματικά νερά περισσότερες φορές σε σχέση με πριν (εκτός σχολικών δραστηριοτήτων).

Στα σχολικά μαθήματα (αναλυτικό πρόγραμμα), οι περισσότεροι μαθητές δεν είχαν ποτέ ακούσει ή διαβάσει κάτι για τα Ιαματικά νερά. Οι υπόλοιποι αναφέρουν κυρίως τα μαθήματα των φυσικών επιστημών και ακολουθούν τα θεωρητικά μαθήματα. Στη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος έμαθαν αρκετά καινούργια πράγματα, όπως: για την ιστορία, τη γεωγραφία και τη γεωλογία της περιοχής, τα φυσικοχημικά χαρακτηριστικά του Ιαματικού νερού και τις θεραπευτικές του ιδιότητες. Για τις ασχολίες των κατοίκων της περιοχής και τα οικονομικά οφέλη από τον Ιαματικό τουρισμό τα ποσοστά των απαντήσεων δεν ήταν τόσο υψηλά.

Τα συναισθήματα του συνόλου των μαθητών ήταν πολλά και ποικίλα. Είχαν σχέση με τις δραστηριότητες που οι μαθητές υλοποίησαν, με τις εκδρομές που έκαναν σε περιοχές με Ιαματικούς φυσικούς πόρους, εάν αυτοί βρίσκονται στο άμεσο περιβάλλον τους, καθώς επίσης από το εάν και κατά πόσο αυτοί μπορούν να επηρεάσουν την ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας.

Η πλειοψηφία των μαθητών εντυπωσιάστηκε από το σύνολο των δραστηριοτήτων που υλοποίησαν και των εμπειριών που απόκτησαν στη διάρκεια του προγράμματος, αλλά και από το ότι το θερμό νερό μπορεί να συμβάλει στην τουριστική και τη γενικότερη ανάπτυξη του τόπου τους.

Συμπεράσματα – Συζήτηση: Η έρευνα επιβεβαιώνει ότι η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ανοίγει το σχολείο στη ζωή και στην κοινωνία. Καταφέρνει να ενεργοποιήσει πέρα από το επίσημο σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα, και το κρυφό αναλυτικό πρόγραμμα που κάθε εκπαιδευτικός κρύβει μέσα

του (Hidden Curriculum). Η Π.Ε. κάνει πλουσιότερο τον ψυχικό κόσμο των μαθητών και καταφέρνει να τους συγκινήσει. Όμως, τα συγκεκριμένα προγράμματα για τον Θερμαλισμό υστέρησαν λίγο στη μελέτη κοινωνικών και οικονομικών θεμάτων.

Βιβλιογραφία

- Αγγελίδης Ζ., 1988, *Διδακτορική Διατριβή*. Γεωλογικό Τμήμα, Σχολή Θετικών Επιστημών, Α.Π.Θ.
- Διακήρυξη της Τιφλίδας, Αθήνα 1999, *Βασικά κείμενα για την Π.Ε.* Τεύχος 2.
- Καλαϊτζίδης Δ. – Ουζούνης Κ., 1999, *Π.Ε. «Θεωρία και Πράξη»*. Ξάνθη: Εκδόσεις Σπανίδη
- Παπαδημητρίου Β., 1998, *Π.Ε. και Σχολείο*. Αθήνα: Τυποθήτω
- Παρασκευόπουλος Στ. – Κορφιάτης Κ., 2003, *Π.Ε. Θεωρίες και Μέθοδοι*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Χριστοδουλίδη
- Σκαρπιά – Χόιπελ, 1996, *Λουτροθεραπεία και Αναψυχή*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press
- Φλογαίτη Ε., 1998, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα